

POMM1081

Sara Ailu

sarriem@student.jyu.fi

15.12.2019

Kielitaju, -tieto, -tietoisuus ja koulun monikielisyys

Tehtävä 3A&B. Foorumitekstin oikeakielisyys

Tarkastelen ja pohdin tehtävässä foorumitekstin oikeakielisyyttä lähteiden avulla. Samalla pohdin Tiina-Mari Hakan sitaattia: ”Tärkein oikeakielisyysääntö voisi olla tilannetaju”. (Haka 2004).

Ensinnäkin on hyvä lähteä liikkeelle mitä tarkoittaa käsite oikeakielisyys. Onko oikeakielisyys sitä, että kielenhallinta rakentuu sille, joka muistaa täydellisesti oikeinkirjoitussäännöt ja muut lukuisat hankalat käsitteet? Hannele Dufva, Riikka Alanen ja Mari Aro kirjoittavat artikkelissaan, että oikeinkielisyys ei perustu vain näihin asioihin, vaan koostuu erilaisista tilannesidonnaisista tilanteista. (Dufva, Alanen & Aro 2003).

Tilannesidonnaiset tilanteet voisivat olla vaikka, miten erilaisissa tilanteissa puhuja osaa valita käytettävän kielen. Tätä tarkoittaa kielen tuntemus ja kun kielen tuntemus on varmaa, syntyy oikeanlaista tilannetajua. Tilannetajun oppii parhaiten olemalla paljon vuorovaikutuksessa eri ihmisten kanssa, eri ympäristössä. Irja Alho ja Riitta Korhonen tuovat esiin artikkelissaan käytännön kielitietoisuuden ja että sen avulla opitaan kielen käyttötilanteita. (Alho & Korhonen 2014).

Foorumitekstiä tarkasteltaessa tulee huomata esimerkiksi millä luvulla teksti on kirjoitettu, minkäikäinen kirjoittaja saattaa olla kyseessä kirjoitetun kielen perusteella ja kenelle tai mille ryhmälle viesti on osoitettu alunperin? Nuoret kuluttavat paljon aikaa sosiaalisen median parissa ja törmäävät siellä erilaiseen kielikulttuuriin. Internet mahdollistaa tänä päivänä sen, että kieli on alkanut elää omalla tavallaan ja uusiosanoja on syntynyt. Heini Lehtonen avaa tekstissään käsitettä superdiversiteetti. *Superdiversiteetti* on käsite, jolla kuvataan uudenlaista näkemystä kielellisistä variaatioista ja miten kulttuurilliset virtaukset ovat levinneet ihmisten mukana ympäri maailmaa. (Lehtonen 2013.) Koulua voitaisiin pitää kirjakielen kehtona oikeinkielisyysääntöineen, mutta nuorten maailman moninaistuessa puhekieli muuntuu ja voimistuu. Nuoret elävät monikulttuurillisessa ympäristössä, mikä mahdollistaa kielen havainnointia (Dufva 2003). Kirjoittaja on soveltanut omaa suomen kieltään ja englantia keskenään kuten esimerkiksi skypeä verbi muodostuu skype

sovelluksesta. Kuumottaa verbi on muodostettu sanasta kuumotus. Lisäksi kirjoittaja käyttää erilaisia ilmaisuja kuten hnnnng, lisätäkseen lukijalleen hyvin autenttista kuvaa hänen tunnetilastaan. Retardi sana tulee englannin kielisestä sanasta retard ja pliis sana please sanasta, joka tarkoittaa kilttiä. Psyykata tarkoittaa tukemista ja sönköttää on eräänlainen puhetyyli. Lisäksi hymiöiden käyttö on osa kirjoittajan ilmaisukeinoa, joista voi päätellä tunteita.

Foorumitekstin tulkinnallisuus riippuu siitä, kuka tekstiä lukee, havainnoi ja analysoi. Opettaja voisi todeta, että tekstissä vilisee paljon puhekielisyyttä ja pilkkujen käyttö on olematonta. Lopulta opettaja ymmärtää, että teksti ei ole kohdennettu hänelle ja syntyy ymmärrys, että tällä tavoin nykynuoret kommunikoivat keskenään. Opettajan oppilaantuntemus voisi syventyä entisestään ja vuorovaikutus vahvistua, jos opettaja todella herkistyisi pysähtymään oppilaiden puhekielen äärelle. Kieli on niin merkittävä tekijä kanssakäymisissä, joten oppilaan olisi helpompi lähestyä opettajaa jos hän puhuu ”samaa” kieltä hänen kanssaan. Tämän lisäksi voidaan jopa todeta, että nuoret ovat luovasti käyttäneet kieltä, sillä uusiosanoja on syntyy koko ajan lisää. Opettajan huolena tosin saattaa olla se, että katoaako niin sanottu puhdas suomen kieli? Onko puhdasta suomen kieltä edes olemassa? Näitä asioita käsitelimme myös äidinkielen ytimen demoilla.

Tekstin perusteella voidaan todeta, että vapaa-ajalla käytetty kieli niin somepalveluissa kuin harrastuksissa lähentävät ja pitävät yllä kaverisuhteita, sillä ymmärrys vuorovaikutuksessa on läsnä. Tämän vuoksi koulun pitäisi herätä todellisuuteen ja alkaa ymmärtämään monipuolista kielitietoutta. Joustavuus on avainasemassa, sillä ei ole olemassa vain oikeaa kieltä, jota opetetaan koulussa. Opettajien tulisi huomata ero puhekielisyyden ja koulussa käytettävän kielen ero, jottei syntyisi suurta kahtiajakoa. Suullisten tehtävien harjoittaminen on paljon hyödyllisempää ja lasta palvelevampi tapa oppia kuin se, että opetellaan lukuisia ”sanarimpsuja” ilman käypää kontekstia. (Dufva 2003).

Tiina-Mari Hakan sitaatti tämän valossa näyttäisi pitävän paikkansa, sillä pelkällä oikeakielisyyden tarkastamisella ei pitkälle pötkitä, vaan kielentuntemus on kaikkea muuta. Se on osa yhteenkuuluvuuden tunnetta ja vuorovaikutusta. Lisäksi on huomattu, että se vahvistaa oppilaiden itsetuntoa, he oppivat arvostamaan muiden kieltä, ymmärtävät kielelliset valinnat, moninaiset merkitykset ja vaikutukset. Tilannetaju vaatii kasvaakseen aikaa, jonka jälkeen oppilaat oppivat erilaisia kielen käyttötilanteita. He osaavat kytkeä asiat toisiinsa, rakentaa aasin siltoja yhteisen ja puhutun kielen välille

saumattomasti sekä ymmärtävät paremmin kielen ilmiöiden säännönmukaisuudet, esimerkiksi työnhaussa. (Alho & Korhonen 2014.) Jos oppi ei mene jakeluun vielä kouluaikoina, vähintään kantapään kautta, jos yksilö ei saa koskaan työpaikkaa mauttoman työhakemuksensa perusteella. Tämä opettaa kriittisyyttä ja joustavuutta.

b) Tsiis OMG mikä tilanne.... mut heiii, ethän sä siihe delaa, mä lupaan! Oot vaan oma lunki ittes.. Jos se lovee sua ees vähä ni ei se sua retardina pidä. Moiccu. XoXo

Äidinkielen taidot ja taitojen kehittyminen

Tehtävä 5. Argumentointitaidot

Minna Sääkslahti (2011) kuvaa artikkelissaan monia perusteluja sille, miksi argumentointitaitoja tulisi harjoittaa kokonaisvaltaisesti koko peruskoulun ajan. Sääkslahden tutkimuksen mukaan esimerkiksi yhdeksäsluokkalaiselle ei ole ongelmallista ilmaista mielipidettään, mutta oppilas tarvitsisi kuitenkin monenlaista opastusta siihen, mitä on hyvä argumentointi. Mielipide ei voi rakentua pelkästään oletuksiin tai virheellisiin faktatietoihin. Vastaväittämien tai muunlaisten näkökulmien ohittaminen heikentävät myös argumentoinnin tehoa. Vaihtoehtoisten näkökulmien punnitseminen suhteessa omaan ja muiden (yhteiskunnan) arvomaailmaan tukevat hyvää perustelua. Selkeys ja asioiden ristiriidattomuus ovat hyvä perusta. Useat perustelut, syy- ja seuraussuhteiden tarkastelu kehittävät oppilaiden ajattelutaitoja. (Sääkslahti 2011.)

Äidinkielen sekä historian- ja yhteiskuntaopin tunneilla pyritään harjoittelemaan väittelytaitoja. Tutkin vaihtoehtoista argumentointi tapaa väittelytaitojen sijasta ja luin sokraattisesta menetelmästä. Perinteinen väittely päättyy usein lopulta jomman kumman osapuolen voittoon. *Sokraattinen menetelmä* tarkoittaa sitä, että kyselyiden, keskustelujen ja ristiriitaisten uskomusten sekä väärin väittämien kumoamisen avulla löydettäisiin syvempiä ja monipuolisempia vastauksia ja ratkaisuja asioihin. Sokrateen mukaan, jokainen ihminen kantaa sisimmässään totuuden jyvää. Kyselyiden ja keskustelujen avulla on tarkoitus, että keskusteluun osallistuja itse pyrkii löytämään ajatukset itsestään ja näin ollen oppia niistä. Menetelmän ajatellaan olevan hyvä keino synnyttää itsenäisiä ajattelijoita (K. Van Rossem, 2006, 48-51.) Lapset ovat synnynnäisiä mestareita mitä tulee

kysymyksien esittämiseen. Mielestäni tämän menetelmän käyttö olisi enemmän kuin perusteltua peruskoulussa, joka tähtää juuri kriittisten ajattelu taitojen kehittämiseen ja kriittisten ajattelijoiden luomiseen. Ainoa vaikeus tämän menetelmän toteutuksessa on se, että sokraattinen dialogi tarvitsee aikaa. Tästä huolimatta koulujen tulisi tarjota oppilailleen vaihtoehtoisia argumentoinnin menetelmiä kuin vain perinteinen väittely, sillä voittajien etsiminen tiedon sijasta ei tulisi olla liian tavoiteltava asia oppilaiden elämässä. Sääkslahti (2011) summaa myös, että oppilaille tulisi tarjota mahdollisimman luonnonmukaisia tilanteita harjoitella argumentointitaitoja, jotta oppilaat osaisivat tulevaisuudessa perustella niin kirjoittajina kuin puhujina erilaisia vastaväitteitä ja -argumentteja. Tämän lisäksi oppilaat oppivat rakentavalla tavalla arvioimaan ja kommentoimaan toistensa tuotoksia yhteisössä. (Sääkslahti 2011, 34.) Tämän ajatuksen pohjalta sovelsin kuumailmapallo opetusmenetelmää argumentointitaitojen kehittämiseksi.

Kuumailmapallo opetusmenetelmä argumentointitaitojen kehittäjänä

Tämän esimerkkiharjoituksen avulla voidaan ohjata alakouluikäisten lasten suullisia ja kirjallisia argumentointitaitoja. Opetusmenetelmän nimi on *kuumailmapallo*, jota olen itse soveltanut argumentointitaitoja varten sopivaksi. Tehtävässä yhdistyy myös visuaalinen ja esteettinen osaaminen.

Harjoituksessa piirretään kuumailmapallo. Harjoituksen kautta kannustavista haistaaviin ajatuksiin liittyvät kysymykset tehdään visuaalisesti näkyväksi.

Oppilaat piirtävät ensin kuumailmapallon ääriiviivat niin, että siinä on suuri pallo-osa, kori, korin sisälle piirretään lentäjä. Sen jälkeen piirretään saari, jossa kasvaa palmupuu. Tässä harjoitteessa jokaisella ryhmällä on oman niminen väittämäsaari, kuten esimerkiksi ”vihannekset ovat ihmiselle hyväksi” -saari tai ”jalkapalloa saa pelata vain pojat” -saari jne.

Lentäjä lentää kuumailmapallolla. Opettaja pyytää oppilaita miettimään, mitkä asiat pitävät väitettä yllä.

Saari on kokonaisuus väittämistä, joita oppilaalla on ja joita kohti hän tavoittelee.

Harjoitteessa mennään oppilaan ajatusmaailmaan

(LÄHDE: Terveystiedon demo & Kaili Kepler-Uotinen, 19.11.2019)

Tavoite: Saada oppilas näkemään, mitkä ovat hänen todelliset ajatuksensa väitetyssä asiasta. Kuulla myös muiden mielipiteitä ja oppia ymmärtämään erilaiset näkökulmat. Painottaa kuitenkin ettei ole oikeita tai vääriä vastauksia.

Tila: Ryhmässä pohtimisen mahdollistava tila, jossa kaikki kuitenkin näkevät isot A3-paperit, joihin tuotokset syntyvät.

Tarvikkeet: Valkoista A3-paperia, eri värisiä tusseja ja kyniä. Taustalla voisi soida myös rauhoittavaa tai inspiroivaa musiikkia.

Ensimmäinen vaihe, kun kuumailmapallo lentäjineen ja saarineen on valmis:

Opettaja kysyy oppilailta, että: ”Miksi lentäjä haluaa saarelle?” Oppilaat miettivät viisi asiaa, jotka tukevat väitettä ja kannustavat lentäjää laskeutumaan saarelle. Esim. seikkailunhalu, jännitys, vapaus, ihmissuhteet, uuden alku.

Jokainen asia kirjoitetaan omalle kohtaan paperissa. Asioiden kirjoittamiseen varataan aikaa noin 10 minuuttia. Ryhmiä kannustetaan kirjoittamaan mahdollisimman paljon asioita.

Toisessa vaiheessa opettaja kysyy: ”Mitä lentäjä voisi pelätä saarella”:

Tässä käsitellään haittaavia tekijöitä: Opettaja pyytää oppilaita kirjoittamaan asioita, jotka ovat toiminnan esteenä tai kehittämisen tiellä. Esim. epävarmuus, yksinäisyyden tunteminen, pelko, poispääsyn mahdottomuus.

Kolmannessa vaiheessa opettaja kysyy: ”Mitkä asiat voisivat tukea lentäjää saarella?”

Koriin kerätään toimintaa tukevia ajatuksia. Oppilas pohtii mitkä tukevat hänen väittämiään. Esim. vuorovaikutus, yhteinen kieli, rohkeus, ajattelutaidot, minäpystyvyys, luottamus.

Lopuksi opettaja kysyy: ”Kuka lentäjä on?”

Kun tehtävä on saatettu loppuun, pohditaan yhdessä mitä tämänkaltaisella harjoituksella haluttiin tuoda esiin. Lähtökohtana se, että kuumailmapallo on käyttökelpoinen useissa erilaisissa ohjaustuokioissa. Kuumailmapallo menetelmän avulla saadaan myös oppilas pohtimaan esimerkiksi argumentoinnissa omia vahvuuksiaan ja heikkouksiaan. Jokainen ryhmä saa vuorollaan esittää saarensa ja koko luokka pohtii yhdessä väittämistä nousseita aiheita.

Tarkoituksena on hahmottaa kokonaisuus, perustehtävän määritellä aihe ja tunnistaa ero olemassa olevaan ja haittaaviin tekijöihin. Harjoituksen jäsentämisvaiheessa oivalletaan ja tiedostetaan omat vahvuudet ja heikkoudet. Tämän harjoituksen avulla vahvistetaan samalla myös itsetuntoa. Ongelmanratkaisu- sekä päätösten perustelu ovat vahvasti esillä.

Arviointi

Opettaja arvio prosessia kokonaisuutena. Opettaja kiinnittää huomiota oppilaiden keskinäiseen vuorovaikutukseen, aktiiviseen osallistumiseen ja yhteistyöhön. Opettajan tarkoituksena ei ole arvioida argumentoinnin oikeellisuutta, vaan tapaa joilla oppilas pystyy väitteensä perustelemaan. Koska kielelliset taidot ovat monimuotoisia, arvioinnin piiriin kuuluvat mm. kirjoittaminen, kuunteleminen, puhuminen, keskustelu ja esiintyminen. (Dufva ym, 2003). Opettajan tulee tunnistaa myös oppilaiden yksilölliset piirteet ja ymmärtää oppijoiden erilaisuus.

Monilukutaidosta (kirjallisuudesta, mediakasvatuksesta) sekä draamasta

Tehtävä 2. Suunnitelma kirjallisuuden opetukseen

Jari Parkkinen - Karhukirjeitä kaukomailta (2007)

Jari Parkkisen lapsille ja nuorille suunnattu kirja Karhukirjeitä kaukomailta soveltuu erinomaisesti alakouluun. Kirja koostuu 20 erilaisesta kirjeestä, joiden teemojen vuoksi kirjan tekstejä voidaan integroida äidinkielen ohella myös muihin oppiaineisiin kuten maantieto ja historia.

Kirjan innovatiivisena käsittelyehdotuksena laadin mielekkään kokonaisen monialaisen prosessin, jonka oppilaat pääsevät itse suunnittelemaan ja toteuttamaan yhdessä. Kirjan kappaleet jaetaan niin, että oppilaat saavat lukea ja valita omat mieleiset kirjan kappaleet ja tekevät kappaleiden perusteella *varjokuvateatterin*. Projektissa korostuvat luovuus, esteettisyys, vuorovaikutuksellisuus, ryhmätyöskentely ja lisäksi tieto- ja viestintäteknologian käyttö. Lopuksi varjokuvanäytelmän voi halutessaan dokumentoida Youtubeen muiden ihasteltavaksi. Tähän projektiin saa kulumaan paljon aikaa, sillä projektiin voi yhdistää myös musiikkia ja oppilaat voivat säveltää Garage Band -sovelluksen avulla teemaan sopivan oman soundtrackin. Projektiin sisältyy paljon draama- ja mediakasvatusta, dokumentointia, kulttuurillista- ja yleistietoutta. Unohtamatta mediakriittisyyden opettamista tekijänoikeuksineen. Tämä on myös osa monilukutaitoa.

Edellisellä viikolla oppilaat tekevät toistensa ryhmille vertaisarvioinnit. Vertaisarviointi mahdollistaa viime hetken projektin viilaukset. Opettaja antaa jokaiselle ryhmälle suullisen palautteen peilaten oppilaiden omiin tavoitteisiin projektin aikana, jotka he ovat itse ryhmänä kirjanneet projektin alussa. Tämän lisäksi jokainen oppilas kirjoittaa projektipäiväkirjaa. Lopussa myös itsearviointi.

Avain sanat: *näytelmäkirjoittaminen, draamakasvatus, monilukutaito, mediakasvatus, mediakriittisyys, OPS.*

SILUETTIKUVIA

(Rossi-Horto, A., Mehto, E., & Heimonen, L. 2012)

Tavoite:

Tässä menetelmässä lapsi saa tutkia varjoa ja sen ominaisuuksia. Työstetään erilaisia materiaaleja ja kootaan luovuutta harjaannuttaen hahmo, josta lopuksi luodaan varjokuva ja itse näytelmä vuoropuheineen.

Sisältö: Käytetään draamankeinoja, musiikkia kohtauksiin ja lisäksi lasten omia ääniefektejä käyttäen (soittimet, laulu). Kirjallisuutta käytetään hyödyksi. Oppilaat käyttävät myös kehoaan, joka kehittää kehontuntemusta.

Tila: Luokkahuone tai koulun liikuntasali

Tarvikkeet: Tehokkaita efektivaloja, vaalea seinä, erivärisiä silkkipapereita, puisia tikkuja, erilaisia esineitä, pahvia, iPadit (GarageBand)

Siluetinäytelmän toteuttaminen:

1. Oppilaat perehtyvät käsiteltävään kirjan kohtaukseensa, soveltavat lukemansa perusteella luovan kirjoittamisen avulla oman näytelmän. Äidinkielen ja kirjallisuuden opetuksessa tutustutaan moniin kulttuurisisältöihin, kuten sanataiteeseen (kaunokirjallisten tekstien kirjoittaminen ja tulkitseminen), draamaan, teatteritaiteeseen sekä puhe- ja viestintäkulttuureihin (POPS 2014, 104). Ryhmässä kirjoittaessa yksilön ajatukset tulevat konkreettisiksi, ideat ruokkivat toinen toistaan ja löydetään uusia ratkaisumalleja (Jääskeläinen 2002, 176). Tuotetaan sekä fiktiivisiä että ei-fiktiivisiä monimuotoisia tekstejä omien kokemusten, havaintojen, ajatusten ja mielipiteiden sekä toisten tekstien pohjalta (POPS 2014, 164). Kirjoitetun kielen hallitseminen, monipuolinen luku- ja kirjoitustaito sekä vuorovaikutus- ja kommunikointitaidot harjaantuvat erilaisten tekstityylien parissa. Lisäksi oppilas oppii tuottamaan tekstejä kriittisestä näkökulmasta. (Opetus- ja kulttuuriministeriö 2011, 45).

2. Oppilaille selvennetään mitä varjomenetelmä tarkoittaa. Opettaja näyttää malliesimerkkinä itse tekemäänsä siluettia eli varjokuvaa. Oppilaat osallistuvat varjonurkkauksen tekoon luokkahuoneessa tai liikuntasalissa. Osallistumisen ja vaikuttamisen taidot ovat mediaosallistumisen taitoja. Itsetuntemuksen ja vastuullisuuden taidoilla tarkoitetaan mediaopetuksessa eettisyyttä, vastuullisuutta ja toiset huomioivaa toimintaa yhteisön jäsenenä. (Opetus- ja kulttuuriministeriö 2011, 47-48).
3. Oppilaat saavat itse luovia tarvitsemansa tarvikkeet. Tarvikkeita voi kerätä myös luonnosta, lähialueelta tai kotoa. Tässä kulminoituu kestävän kehityksen käsite. Oppilaalla tulee olla perustiedot ja -taidot kuvallisessa ilmaisussa sekä syvällisemmässä ymmärtämisessä että tulkinnassa. (Opetus- ja kulttuuriministeriö 2011, 46.)
4. Oppilaat työskentelevät ryhminä ja saavat paljon aikaa varjohahmojensa työstämiseen. Opettaja auttaa tarvittaessa. Kuvataiteen opetuksen tavoitteena on oppilaan aktiivisen, uutta luovan ja kriittisen ajattelun sekä visuaalisen viestinnän taitojen monipuolinen kehittäminen (Opetus- ja kulttuuriministeriö 2011, 46).
5. Kun työt ovat valmiina, oppilaat pääsevät harjoittelemaan varjohahmonäytelmäänsä valon avulla. Oppilaat saavat rauhassa harjoitella ja tutkia valonlähdettä ja miten hahmo liikkuu kuvassa. Oppilaan ensisijaisena tavoitteena on oppia ilmaisemaan itseään monipuolisesti ja käyttämään luovasti taitojaan erilaisissa vuorovaikutustilanteissa. Sisältöinä omien ajatusten ja tunteiden ilmaisu niin kielellisesti käytettyinä ja tulkittuina on osa kokonaisuutta. (Opetus- ja kulttuuriministeriö 2011, 45.)
6. Kun oppilaat ovat harjoitelleet tarpeeksi, voivat he halutessaan videokuvata koko näytelmän. Tämän jälkeen video voidaan editoida yhdessä opettajan kanssa ja laittaa Youtubeen. Halutessaan näytelmän voi esittää myös muille luokille livenä. Tässä harjoitteessa mediakasvatuksella on suurin rooli. Opettajan ohjaus mediasisältöjen tuottamisessa on erittäin tärkeää. Opettaja innostaa, tukee ja antaa rakentavaa palautetta. Tällöin oppilaille syntyy positiivinen oppimiskokemus. (Opetus- ja kulttuuriministeriö 2011; 13, 19.)

Soundtrackin luominen:

Oppilaat voivat halutessaan luoda myös oman soundtrackin näytelmäänsä. Opetus- ja kulttuuriministeriö kannustaa käyttämään teknologian ja median tarjoamia mahdollisuuksia opetuksessa (Opetus- ja kulttuuriministeriö 2011, 45). GarageBand sovellus asennettuna iPadiin on kevyt alku. Eriyttämisen mahdollisuutta alaspäin voi hyödyntää esimerkiksi tekemällä ääniefektejä livenä omalla äänellään tai erilaisilla soittimilla.

ARVIONTI

Arviointi koostuu viidestä osasta: Tuotos, projektipäiväkirja, itse- ja vertaisarviointi ja opettajan arviointi +/- . Opettaja arvioi oppilaan aktiivista otetta niin yksilö- kuin ryhmätöiden tekemisessä. Opettaja arvioi koko produktiota, arvio oppimispäiväkirjan ja ottaa huomioon oppilaan itsearviointin sekä vertaisarviointin arvosanat. Opettajalla on oikeus korottaa tai laskea arvosanaa yhdellä. Oppilaat saavat kirjallisen palautteen lisäksi myös suullista palautetta opettajalta.

LÄHTEET:

Alho, I. & Korhonen, R. 2014. Ei kielioppia kieliopin vuoksi – kuusi toivetta. Kieli, koulutus ja yhteiskunta toukokuu 2014. <http://www.kieliverkosto.fi/article/ei-kielioppia-kieliopin-vuoksi-kuusi-toivetta/>

Dufva, H., Alanen, R. & Aro, M. 2003. *Kieli objektina – miten lapset mieltävät kielen?* Teoksessa M. Koskela & N. Pilke (toim.) Kieli ja asiantuntijuus. AFinLAn vuosikirja 2003. Suomen soveltavan kielitieteen yhdistyksen julkaisuja nro 61. Jyväskylä, s. 299, 303-304, 306, 310. <http://elektra.helsinki.fi/se/a/0781-0318/2003/61/kieliobj.pdf>

Haka, T-M. Kieli murroksessa. Matkaan 12/2014, s. 24

Jääskeläinen, M. (2002). Sana kerrallaan: Johdatus luovaan kirjoittamiseen. Helsinki: WSOY. 176

Lehtonen, H. 2013. Kieleilyä monietnisessä yläkoulussa. Kieli, koulutus ja yhteiskunta syyskuu 2013. <http://www.kieliverkosto.fi/article/kieleilya-monietnisessa-ylakoulussa/>

Mediataitojen oppimispolku perusopetuksessa 2011. Kerhokeskus – koulutyön tuki ry. ja Opetus- ja kulttuuriministeriö. 13, 19, 45-48.

<https://opinkirjo.fi/materiaalit/mediataitojen-oppimispolku-perusopetuksessa/>

Parkkinen, J. 2007. Karhukirjeitä kaukomailta. Helsinki. WSOY.

Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteet (POPS) 2014. Helsinki: Opetushallitus. 104, 164

Rossi-Horto, A., Mehto, E., & Heimonen, L. (2012) Tehdään taidejuttuja! : taidekasvatusta kaikenlaisiin koteihin. Helsinki: Annantalon taidekeskus. 21

Sääskilahti, M. 2011. Miten yhdeksäsluokkalaiset argumentoivat? Teoksessa E. Harjunen, R. Juvonen, J. Kuusela, B. Silén, M. Sääskilahti & M. Örnmark (toim.) Miten

peruskoululaiset kirjoittavat? Näkökulmia ja kysymyksiä. Perusopetuksen 9. luokan äidinkielen ja kirjallisuuden oppimistulosten seuranta-arvioinnin aineistoa 2010. Helsinki: Opetushallitus. Raportit ja selvitykset 2011:2, 32–38. http://www.oph.fi/download/132345_Miten_peruskoululaiset_kirjoittavat.pdf

Van Rossem, K. (2006) *What is a socratic dialogue*. Filosofie Jrg. 16, nro 1. PP. 48-51. http://www.socratischgesprek.be/teksten/What_is_a_socratic_dialogue.pdf